

С. А. Мамиченкодоктор філософії, доцент кафедри педагогіки,
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК РОБОТИ В КОМАНДІ В УМОВАХ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається актуальна проблема формування навичок роботи в команді в умовах диджиталізації освітнього процесу у закладах вищої освіти (ЗВО). В сучасному світі, що характеризується швидким розвитком цифрових технологій, здатність до ефективної командної взаємодії стає одним із ключових факторів успішної професійної діяльності. Диджиталізація створює нові можливості для організації спільної роботи студентів, зокрема через використання онлайн-платформ, віртуальних комунікаційних інструментів та цифрових методик навчання.

Автором уточнено сутність терміну «команда», визначено засади ефективної взаємодії в команді та необхідні для цього навички. У ході аналізу наукової літератури за проблемою дослідження конкретизовано сучасні методи для покращення командної роботи в онлайн-середовищі.

Визначено роль цифрових інструментів та новітніх технологій в сучасному освітньому середовищі. Здійснено аналіз впливу цифрових технологій на командну взаємодію студентів, визначено основні переваги та виклики використання цифрових інструментів у навчальному процесі. Зокрема, розглянуто такі аспекти, як розвиток цифрової культури, адаптація освітніх методик до нових реалій, роль викладача в управлінні командною роботою в онлайн-середовищі. Особливу увагу приділено питанням мотивації студентів до ефективної командної співпраці, подоланню комунікаційних бар'єрів у віртуальному просторі та забезпеченню рівного доступу до цифрових ресурсів.

На основі аналізу наукових досліджень та міжнародного досвіду у статті запропоновано рекомендації щодо використання методів навчання, спрямованих на розвиток командних навичок у студентів в умовах цифрової трансформації освітнього середовища, визначено особливості формування навичок роботи в команді в умовах диджиталізації освітнього процесу у закладах вищої освіти та окреслено відповідні задачі щодо вдосконалення освітнього процесу.

Ключові слова: командна робота, диджиталізація, освітній процес, цифрові технології, заклади вищої освіти, методи навчання, комунікація.

Постановка проблеми. У сучасному світі, що стрімко змінюється під впливом технологічного прогресу, вміння ефективно працювати в команді стає однією з ключових компетенцій для фахівців різних галузей. В умовах глобалізації, цифрової трансформації та постійного оновлення знань роботодавці все більше цінують не лише індивідуальні професійні навички, а й здатність до ефективної співпраці, комунікації та взаємодії у колективі.

Заклади вищої освіти (ЗВО) відіграють ключову роль у підготовці майбутніх фахівців, і тому перед ними постає завдання інтеграції сучасних підходів до навчання, які сприяють розвитку командних компетенцій. Диджиталізація освітнього процесу відкриває широкі можливості для впровадження нових методик організації командної роботи, використовуючи цифрові платформи, віртуальні середовища та інноваційні педагогічні технології.

Разом із тим, цифрова трансформація освіти створює нові виклики, що стосуються як зміни форматів взаємодії між студентами, так і необхідності адаптації методів викладання, мотива-

ції учасників навчального процесу та розвитку цифрової культури. Важливим аспектом є також питання рівного доступу до цифрових ресурсів і технологій, що впливає на ефективність командної роботи у віртуальному середовищі.

Отже, аналіз методів та технологій формування навичок командної роботи в умовах диджиталізації є актуальним і потребує всебічного дослідження. У даній статті розглянуто значення командної роботи у сучасній освіті, вплив цифрових технологій на цей процес, а також основні методи, виклики та перспективи формування командних навичок у ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність формування навичок командної роботи у вищій освіті в умовах цифрової трансформації підтверджується численними міжнародними та національними дослідженнями.

Командна робота розглядається як один із ключових компонентів сучасної освіти. Вивчення впливу онлайн-освіти на формування командних навичок було проведено Європейською комісією [12]. У звіті зазначено, що студенти, які навча-

ються у змішаних або повністю онлайн-форматах, розвивають навички цифрової взаємодії швидше, ніж їхні колеги у традиційному навчанні. Водночас серед основних викликів виокремлено складнощі з підтриманням мотивації та нерівний доступ до технологій.

У дисертації Metri M. «Motivational Communication Strategies for Virtual Teams» [14] зазначається, що відсутність особистих зустрічей у віртуальних командах може призводити до труднощів у розумінні та взаємодії між членами команди, що впливає на емоційне залучення та ефективність командної роботи.

Ряд досліджень пропонують конкретні методики для покращення командної роботи в онлайн-середовищі:

- Методика проєктного навчання (Project-Based Learning, PBL), яку активно використовують у фінських та німецьких університетах, сприяє розвитку відповідальності та здатності працювати в команді в умовах онлайн-взаємодії.

- Метод «перевернутого класу» (Flipped Classroom), застосований у Стенфордському університеті [15], показав ефективність для студентів, які працюють у командах дистанційно, оскільки дозволяє їм самостійно засвоювати теоретичний матеріал і більше часу приділяти практичним груповим завданням.

- Змішане навчання (Blended Learning) на основі кейс-методу використовується у Лондонській школі економіки (London School of Economics), де цифрові технології застосовуються для аналізу реальних проблем у командному форматі.

О. Антонова та Л. Фамілярська зазначають, що впровадження цифрових технологій у навчальний процес сприяє вдосконаленню традиційних методів навчання завдяки новим форматам подачі освітнього контенту та інтерактивним підходам, які вирізняються високою динамічністю та мобільністю. Науковці підкреслюють, що вибір конкретних цифрових інструментів для розробки навчальних завдань має здійснюватися з урахуванням визначених освітніх цілей. Інтерактивні навчальні курси, які базуються на цифрових технологіях, стали більш адаптивними, зручними у використанні та індивідуалізованими, що відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства. Цифровізація освіти, за їхньою думкою, виступає ключовим чинником її оновлення та гармонізується із загальними напрямками реформування освітньої системи [1].

Горбунова В.В. у монографії «Психологія командотворення: ціннісно-рольовий підхід до формування та розвитку команд» представляє концепцію командотворення, підкреслюючи важливість скоординованості дій, чіткого розподілу обов'язків та відповідальності, а також ефектив-

ності та орієнтованості на результат у діяльності команди [5].

Аналіз сучасних досліджень підтверджує, що цифрові технології можуть ефективно сприяти розвитку командних навичок студентів, однак, хоча використання цифрових платформ стало звичним, викладачі не завжди використовують інтерактивні методи для стимулювання командної роботи, їхнє впровадження потребує стратегічного підходу, методичної підтримки та пошуку нових управлінських рішень.

Мета статті – розглянути основні методи та технології формування командних навичок у цифровому середовищі під час навчання здобувачів у ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Командна робота сприяє розвитку комунікативних навичок, критичного мислення, здатності до співпраці та вирішення комплексних завдань. У контексті вищої освіти формування цих компетенцій є необхідним для підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно працювати в колективі та адаптуватися до змінних умов професійної діяльності.

Згідно з науковими підходами вітчизняних психолого-педагогічних та філолого-управлінських досліджень, термін «команда» трактується як колектив однодумців або група індивідів, які володіють взаємодоповнюючими навичками, ефективно розподіляють завдання, несуть спільну відповідальність за досягнення конкретних результатів та сприяють професійному й особистісному зростанню, виконуючи значущі соціальні та особисті функції.

Муха Р.А. визначає термін «команда» як «групу креативних людей згуртовану навколо одного лідера, що займаються спільною справою із задоволенням, сполучають свою особисту мету із загальною, і свідомо взаємодіють один з одним для її досягнення, а результатом їхньої справи є якісно новий продукт» [7].

Бондар Т., Каліна К., Шейко А. виокремлюють навички, що є загальним для різних типів команд: «здатність вирішувати складні питання; здатність швидко розв'язувати конфліктні ситуації, передбачати й уникати їх за можливістю; здатність до взаємної підтримки та надання взаємної допомоги; здатність до самостійної організації та відкритості у діяльності» [3].

Баніт О.В. виокремлює основні засади ефективної взаємодії в команді. По-перше, співпраця повинна переважати над конкуренцією, що передбачає прийняття командних цілей як особистісно значущих для кожного її учасника. По-друге, командний дух є важливим чинником, який сприяє підвищенню рівня довіри та турботи між членами команди. По-третє, успішна взаємодія передбачає здатність кожного члена команди ефективно

діяти в різних ситуаціях. Нарешті, кожен учасник команди несе особисту відповідальність за кінцевий результат спільної роботи [2].

Сучасною політичною ініціативою Європейського Союзу (ЄС) є План дій цифрової освіти (2021-2027), який визначає спільне бачення високоякісної, інклюзивної та доступної цифрової освіти в Європі та спрямована на підтримку адаптації систем освіти та навчання держав-членів до епохи цифрових технологій [12].

Диджиталізація освітнього процесу передбачає інтеграцію цифрових технологій у всі аспекти навчання, що змінює підходи до організації командної роботи. Використання онлайн-платформ, віртуальних спільнот та інших цифрових інструментів дозволяє студентам взаємодіяти незалежно від географічного розташування, сприяє розвитку цифрової грамотності та відкриває доступ до глобальних ресурсів.

Цифрові інструменти та новітні технології сприяють формуванню інноваційного освітнього цифрового простору в закладах освіти. Вони активізують комунікаційні взаємозв'язки між усіма учасниками освітнього процесу, доповнюють традиційні методики викладання сучасними засобами подачі інформації, а також забезпечують інтерактивну, симулятивну й інформаційно насичену взаємодію в навчальному середовищі. Залучення цифрових технологій до освітнього процесу підвищує його гнучкість, адаптивність і доступність для здобувачів освіти.

Інтеграція цифрових технологій в освітній процес слугує інструментом, що трансформує освітнє середовище та сприяє його розвитку й адаптації до динамічних методів педагогічної взаємодії. Завдяки впровадженню сучасних цифрових рішень зростає активність здобувачів освіти, а навчальний процес набуває характеру самостійного оволодіння знаннями. Аналіз сучасних наукових розробок дозволяє визначити основні методи та технології формування командних навичок у цифровому середовищі, а саме:

1. *Використання онлайн-платформ для спільної роботи.* Інструменти, такі як Google Workspace, Microsoft Teams, Slack та інші, надають можливість студентам спільно працювати над проектами в реальному часі, обмінюватися документами, проводити відеоконференції та обговорення. Це сприяє розвитку навичок комунікації та співпраці в цифровому середовищі [8; 10].

2. *Впровадження інтерактивних методів навчання.* Використання ділових ігор, симуляцій, кейс-стаді та інших інтерактивних підходів у цифровому форматі дозволяє студентам занурюватися в реалістичні ситуації, що вимагають командної взаємодії та спільного прийняття рішень [9].

3. *Розвиток проектної діяльності.* Організація командних проектів із використанням цифрових інструментів сприяє формуванню нави-

чок планування, розподілу обов'язків, управління часом та ресурсами, а також відповідальності за спільний результат [4].

4. *Використання соціальних мереж та форумів.* Створення закритих груп у соціальних мережах або на спеціалізованих форумах для обговорення навчальних питань та обміну інформацією сприяє формуванню спільноти та розвитку навичок онлайн-комунікації [6].

Незважаючи на численні переваги, диджиталізація освітнього процесу також супроводжується певними викликами, а саме:

– *Технічні обмеження.* Не всі студенти мають доступ до якісного інтернет-з'єднання та необхідного обладнання, що може ускладнювати ефективну командну роботу в онлайн-середовищі.

– *Недостатня цифрова грамотність учасників освітнього процесу.* Використання цифрових інструментів вимагає від студентів та викладачів певного рівня цифрової компетентності, що потребує додаткового навчання та адаптації.

– *Зниження рівня соціальної взаємодії.* Віртуальне спілкування не завжди може повністю замінити особисту взаємодію, що є важливим аспектом формування командних навичок [11].

Для подолання цих викликів необхідно:

– Інвестувати в інфраструктуру шляхом забезпечення доступу до необхідних технічних ресурсів та стабільного інтернет-з'єднання для всіх учасників освітнього процесу.

– Підвищувати рівень цифрової грамотності здобувачів вищої освіти й викладачів, що передбачає проведення тренінгів, вебінарів, семінарів та навчання за спеціалізованими програмами для студентів і викладачів з метою оволодіння сучасними цифровими інструментами.

– Використовувати змішані форми навчання, які поєднують онлайн й офлайн взаємодію та переваги цифрових технологій і особистого спілкування.

Аналіз сучасних досліджень і міжнародного досвіду дозволяє визначити особливості формування навичок роботи в команді в умовах диджиталізації освітнього процесу у закладах вищої освіти:

1. Диджиталізація сприяє розвитку командних навичок через доступ до інтерактивних навчальних платформ, спільних онлайн-дошок, відеоконференцій та інших інструментів для комунікації та колаборації. Віртуальні команди можуть ефективно співпрацювати незалежно від географічного розташування.

2. Роль викладача змінюється: від традиційного носія знань до координатора навчального процесу, наставника, що спрямовує студентів у процесі командної роботи. Педагог має володіти цифровими компетенціями, аби ефективно організовувати навчання в онлайн-середовищі.

3. Мотивація студентів до командної співпраці в онлайн-форматі залишається важливим фактором успішності навчального процесу. Використання ігрових методик, інтерактивних завдань, елементів змагання та реальних кейсів може сприяти залученню студентів до активної взаємодії.

4. Основними викликами командної роботи в умовах диджиталізації є: нерівний доступ до технологій, недостатній рівень цифрової грамотності, проблеми з комунікацією та координацією завдань у віртуальному середовищі, низький рівень довіри між членами команд, а також складнощі з підтриманням залученості студентів у віддаленому форматі.

5. Необхідно адаптувати методи оцінювання результатів командної роботи. Традиційні підходи до оцінювання не завжди враховують індивідуальний внесок кожного учасника команди, тому варто використовувати змішані моделі оцінювання, які включають самооцінку, взаємооцінку та експертний аналіз.

6. Перспективи подальшого розвитку командної роботи в умовах диджиталізації освіти включають інтеграцію штучного інтелекту, розширену реальність, хмарні технології та інші інноваційні рішення, які дозволять створювати більш інтерактивне та персоналізоване навчальне середовище.

Висновки і пропозиції. Формування навичок роботи в команді в умовах диджиталізації освітнього процесу у ЗВО є одним із ключових напрямів модернізації вищої освіти. Використання цифрових технологій створює нові можливості для підвищення ефективності командної взаємодії, однак одночасно ставить перед викладачами та студентами низку викликів.

Аналіз сучасних досліджень підтверджує, що цифрові технології можуть ефективно сприяти розвитку командних навичок студентів, однак їхнє впровадження потребує стратегічного підходу та методичної підтримки. Використання інтерактивних платформ, адаптація освітніх методик до онлайн-формату, підвищення цифрової грамотності й адаптація освітніх програм до нових технологічних реалій та врахування специфічних викликів цифрового середовища є ключовими факторами успішного формування навичок командної роботи у здобувачів вищої освіти.

Проведене дослідження надає можливість запропонувати наступні рекомендації щодо вдосконалення педагогічних методик й спрямування навчання на формування командних навичок студентів: використовувати адаптивні цифрові платформи для навчання, що сприятимуть ефективній командній співпраці; розробляти спеціальні курси з цифрової грамотності для студентів та викладачів; створювати змішані навчальні моделі, що поєднують онлайн- та офлайн-методи роботи;

активно застосовувати методику проєктного навчання, що передбачає реальну командну роботу над завданнями; проваджувати механізми моніторингу залученості здобувачів вищої освіти та ефективності командної роботи за допомогою аналітичних інструментів.

Список використаної літератури:

1. Антонова О., Фамілярська Л. Використання цифрових технологій в освітньому середовищі закладу вищої освіти. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2019. С. 10–22.
2. Баніт О. В. Командоутворення як продуктивна педагогічна технологія освіти. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії (Open Forum-ITME-CRS2019): збірник матеріалів Першого Всеукраїнського відкритого науково-практичного форуму (Київ–Одеса, 10-13 жовтня 2019 року). Одеса. 2019. Вип. 1.221 с. С. 62–64. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719521/1/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8-2019.pdf (дата звернення 01.04.2025).
3. Бондар Т., Каліна К., Шейко А. Формування навичок командотворення засобами інтерактивних освітніх технологій у здобувачів вищої медичної освіти як духовно-інтелектуальна складова освітнього процесу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 69, том 1, 2023. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/69-1-37> (дата звернення 01.04.2025).
4. Вощевська О.В., Тронь Т.В., Книш С.І., Кібенко Л.М. Використання сучасних технологій та цифрових інструментів у контексті дистанційного та змішаного навчання. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 53. Том 2. 2022. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/53.2.35> (дата звернення 01.04.2025).
5. Горбунова В. Психологія командотворення: Ціннісно-рольовий підхід до формування та розвитку команд : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 380 с.
6. Приходько Д., Медкова О. Соціальні мережі та перспективи їх використання в освітньому процесі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 27, том 4, 2020. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.4/27.203996> (дата звернення 01.04.2025).
7. Муха Р.А. Команда, її сутність та особливості розвитку. *Ефективна економіка*. № 8, 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4253>. (дата звернення 01.04.2025).
8. Сачко Ю. 13 освітніх платформ для вчителя. *JustClass*. 12.03.2025. URL: <https://justclass.com.ua/blog/13-osvitnih-platform-dlya-vchyteliv/> (дата звернення 01.04.2025).

9. Січинська Л. Інтерактивні методи навчання. *Gosta*. 13 березня 2024. ULR: <https://gosta.media/nauka-ta-osvita/interaktyvni-metody-navchannia-perevahy-ta-vykorystannia-v-suchasnij-osviti/> (дата звернення 01.04.2025).
10. Стойка О., Матейчук Д. Сучасні підходи до впровадження цифрових технологій в освітній процес ЗВО. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 62, том 2, 2023. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/62-2-48> (дата звернення 01.04.2025).
11. Шищенко І. Деякі аспекти впливу цифрових технологій на освітній процес закладів вищої освіти: огляд проблем та викликів. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2022 № 10(5). С. 42–47. URL: <https://doi.org/10.31110/2616-650Xvol10i5-006> (дата звернення 05.04.2025).
12. Digital Education Action Plan 2021-2027. *European Commission*. Brussels, EU Publications. 2022. <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan> (дата звернення 05.04.2025).
13. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. Active Learning: Cooperation in the College Classroom. *Stage. The Annual Report of Educational Psychology in Japan*. 2008 Volume 47 Pages 29-30. https://doi.org/10.5926/arepj1962.47.0_29 (дата звернення 05.04.2025).
14. Metri M. Motivational Communication Strategies for Virtual Teams. *Walden Dissertations and Doctoral Studies*. 2022. 137 с. https://scholarworks.waldenu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=14856&context=dissertations&utm_source=chatgpt.com/ (дата звернення 05.04.2025).
15. Stanford University. Flipped Classroom and Remote Teamwork Efficiency. *Stanford Digital Learning Journal*, 2022. 14(2), 67-89.

Mamychenko S. Formation of Teamwork Skills in the Context of Digitalization of the Educational Process in Higher Education Institutions

The article addresses the urgent issue of developing teamwork skills in the context of the digitalization of the educational process in higher education institutions. In today's world, characterized by the rapid development of digital technologies, the ability to engage in effective team interaction has become one of the key factors for successful professional activity. Digitalization creates new opportunities for organizing collaborative student work, particularly through the use of online platforms, virtual communication tools, and digital learning methods.

The author clarifies the essence of the term "team," defines the foundations of effective teamwork and the necessary skills for its implementation. Through the analysis of scientific literature on the subject, modern methods for improving team collaboration in an online environment are specified.

The role of digital tools and emerging technologies in the modern educational environment is determined. The article analyzes the impact of digital technologies on student team interaction, outlining the main advantages and challenges of using digital tools in the learning process. Specifically, it addresses aspects such as the development of digital culture, the adaptation of educational methods to new realities, and the role of instructors in managing team-based work in online environments. Special attention is given to student motivation for effective team cooperation, overcoming communication barriers in virtual spaces, and ensuring equal access to digital resources.

Based on the analysis of scientific studies and international experience, the article offers recommendations for applying teaching methods aimed at developing students' teamwork skills in the conditions of digital transformation of the educational environment. It outlines the specific features of teamwork skills formation during the digitalization of the educational process in higher education institutions and defines the corresponding tasks for improving the educational process.

Key words: teamwork, digitalization, educational process, digital technologies, higher education institutions, teaching methods, communication.